

Jsou mu dva roky... ...a nemluví!

Kdy je čas se poradit s odborníkem a jaké máme možnosti? Text: Mgr. Gabriela Solná

Pokud dítě ve dvou letech nemluví, většinou se to přejde mávnutím ruky: „Vždyt tatínek taky ještě ve dvou nemluvil a naučil se to.“ Dokonce i mnoho lékařů rodiče uklidňuje, že má ještě čas. Situaci začínají řešit, až když mu jsou tři a více, kdy ho pošlou na vyšetření ke klinickému logopedovi. Zatímco u nás je to běžná praxe, v jiných zemích, například ve Francii, se s logopedií začíná mnohem dříve.

Co může „zpoždění“ signalizovat?

Začneme u té nejlepší varianty: že jde o opoždění řeči, které dítě „samo“ časem dožene. Jde o situaci, kdy dítě řeči dobře rozumí, nemá potíže v další oblasti svého vývoje (myšlení, motorice apod.) a má tendenci hovořit, ale pomocí slov mu to nejde. Vývoj probíhá jako u ostatních dětí, jen se opožděje. Dítě se se svými vrstevníky srovnává nejspíše kolem 3 až 3,5 let. Opoždění řeči může ale také signalizovat skryté postižení, a proto je dobré je nepodceňovat. Většina poruch, které se v tomto věku projeví, jsou lehčího charakteru, přesto je jejich rané odhalení důležité, neboť nám dává možnost včasné intervence.

Nemluví, protože neslyší?

Dítě může mít lehkou poruchu sluchu. Díky jednoduché zkoušce doma zjistíte, jak reaguje na hlasitá slova, když vás nevidí, případně na šepot. Šeptané slovo by mělo dobře slyšet až na 6 metrů. Samozřejmě musí dítě slovo znát a maminka si musí být jista, že ji vnímá a nezabývá se něčím jiným (hračkou, sourozencem...). Takový domácí test je jen orientační, ale bude-li se vám zdát, že dítě hůře slyší, je lepší poradit se s dětským lékařem a prověřit to. Existují také opoždění, která jsou v rodině dědičná. Maminky pak říkají: „No jo, když on manžel taky začal mluvit až po třetím roce a jeho bratr taky a tatí-

nek také.“ Nemusí jít o těžkou poruchu, ale při zvýšené pozornosti se zjistí, že tatínek měl potíže ve škole i se čtením a psaním a najdou se další obtíže, které zdánlivě s opožděním řeči nesouvisí. V těchto případech už může jít o poruchu vývoje řeči, která se projevuje často až do dospělosti – například nesprávnou výslovností sykavek, měkčením (di,ti,ni), dyslexií, dysgrafií, horšími komunikačními schopnostmi – jako je horší vyjadřování, komolení delších slov apod.

ILUSTRÁČNÍ FOTO: PROFIMEDIA (1) A ARCHIV

Také jste celí špatní z toho, že se vaše dítě ne a ne se rozpovídat? Podle některých odborníků není důležité, kdy začne mluvit, ale kdy s vámi začne opravdu komunikovat.

Také lehké mentální postižení se může ve výjimečných případech objevit později. Dítě se často opožděje například v rozvoji motoriky (později sedí, chodí apod.). Většina pediatriů tyto odchylky ve vývoji pečlivě sleduje a děti jsou pak zpravidla v péči neurologů a dětských psychologů. Důvodů, kvůli kterým se řeč opozdí, je však více. Může k nim patřit i zanedbávání dítěte, nedostatek podnětů nebo psychický stres způsobený neutěšenou situací v rodině.

Jaké máme možnosti?

Kolem druhého roku jich moc opravdu není. Většinou paní doktorka řekne, že je na mluvení ještě čas a dítě se určitě rozmluví. To se stát může a nemusí. K logopedovi se děti dostanou nejčastěji mezi 3. až 4. rokem, dříve je to spíše výjimečné. Na klasickou terapii bývají ještě hodně malé, málo spolupracují i efektivita je mnohdy malá. Tak co tedy? Nejdříve je dobré vyloučit aspoň poruchu sluchu a mentální postižení. Pak máme ještě jednu možnost. Je to znaková řeč pro miminka a batolátka Baby Signs (www.babysigns.cz). Tento program testovala u dětí s opožděným vývojem řeči Catherine Brownová v USA. Během osmi měsíců se prokázalo, že děti, které znakovaly, už po čtyřech měsících (v průměru) za svými vrstevníky v oblasti slovní zásoby nijak významně nezaostávaly.

Co je to znakování?

Já sama jsem tuto metodu objevila, když se mi narodila dvojčata. Kolem 12. měsíce jsem je začala učit znaky a znakování s nimi se mi moc osvědčilo. Program kromě jiného může sloužit i jako prevence opoždění řeči, má pozitivní vliv na psychiku dítěte – snižuje frustraci a vztekání dětí, urychluje vývoj řeči a dává impuls k intelektuálnímu rozvoji. Metoda vychází z přirozených gest a znaků, které v podstatě jen rozvíjí a nadále podporuje učení nových. Pracuje postupně až se 100 znaky, které si nadále rodiče upravují podle vlastních potřeb a nezdědka si vymýšlejí další. Učení i používání znaků je velmi jednoduché a snadno zvládnutelné jak pro batolátka, tak i pro jeho rodiče. Je to navíc zábava i způsob, jak si vytvořit větší pouto a cestu k porozumění. A to nejen u dětí, které jsou opožděným vývojem řeči ohroženy. Obava, že by se díky znakování vývoj řeči zastavil nebo nějak omezil, je poměrně častá. Výzkum však

prokázal pravý opak. Znakující děti v průměru začínají hovořit dříve a používají širší slovní zásobu než děti, které neznakují. Když dáte dítěti zakusit pocit, že něco může sdělit samo, velmi ho to motivuje v rozvoji komunikace. Dítě se pak chopí příležitosti a učení nových znaků jde samo. K nim se postupně jako cukrová vata nabaluje i používání dalších zvuků, slabik a slov. Navíc, když se děti naučí užívat nové zvuky, slabiky či slova, zjistí, že je to mnohem jednodušší než používat ruce a hlídat, zda je maminka vidí, takže zcela přirozeně přecházejí na verbální komunikaci hned, jak jí jsou schopné. Není důležité, kdy začne mluvit, ale kdy začne komunikovat. A u dítěte s opožděným vývojem řeči to platí dvojnásob. Tím, že dítěti, které z nějakých důvodů ne a ne mluvit, dáte nástroj ke komunikaci, eliminujete dobu stagnace řečového vývoje. ■

» Mgr. Gabriela Solná, klinická (neurologické oddělení nemocnice v Ostravě) a ambulantní

V mé klinické praxi se na mě obrátilo několik maminek, jejichž děti ještě ve 2 letech nezačaly komunikovat nebo komunikovaly velmi omezeně. Absolvovaly seminář pro rodiče a začaly své děti učit znaky. Zpětně mi potvrdily, že je jejich děti začaly brzy používat. Většinou šlo o zvířátka, nebo oblíbené hračky. Zajímavé bylo, že praktické znaky, kvůli kterým většina maminek začíná se znakováním, jako jsou „jíst“ a „pít“, užívaly relativně málo. Mnohem více než u svých potřebách měly zájem komunikovat o věcech, které je zaujaly. Během jednoho roku se naučily skládat znaky do krátkých vět a používat slova. Koncem třetího roku převažovaly v jejich komunikaci slova a krátké věty, které občas doplňovaly znaky. Tyto děti pak přešly do logopedické péče a já jsem přesvědčena, že kdyby neznakovaly, stav jejich řeči by byl výrazně horší.